

WALDEMAR RAKOCY CM

2 Kor 1, 15-16: PAWŁOWY PLAN WIZYT W KORYNCIE I JEGO REALIZACJA

Przedmiot opracowania stanowi informacja w 2 Kor 1, 15-16: według niej apostoł Paweł nie zrealizował wizyty zapowiedzianej Koryntianom, co usiłuje wyjaśnić w kolejnych wierszach (zwl. w. 23). Z 1 Kor 16, 5-6 wynika, że nie zrealizowana wizyta była sama w sobie zmianą wcześniejszego planu. Choć apostoł powrócił do pierwotnego zamierzenia (1 Kor), interesuje nas ewentualny stopień realizacji odwołanej wizyty. We współczesnej biblistyce istnieją dwie podstawowe opinie na temat zapowiedzianej i następnie odwołanej wizyty. Wszyscy są zgodni, że Paweł udał się z Efezu do Koryntu (2 Kor 12, 14; 13, 1-2; też 2, 1) – prawdopodobnie w odpowiedzi na wieści od Tymoteusza – gdzie doznał przykrości (2, 1. 5-10; 7, 8-12); zapowiedział też w Koryncie, że powróci do nich (13, 2). Różnica dotyczy rekonstrukcji dalszych wydarzeń.

(1) Według pierwszej hipotezy¹ Paweł po przykraj wizycie w Koryncie udał się do Macedonii, zapowiadając powrót (13, 2); stamtąd jednak nie wrócił do Koryntu, lecz udał się do Efezu, skąd napisał „List we łzach” przekazany Koryntianom przez Tytusa; w liście odwołał drugą część wizyty. Według tego scenariusza apostoł zrealizował pierwszą część podróży, z czego tłumaczy się w 2 Kor 1, 15-16 i nn.

Dr hab. WALDEMAR RAKOCY – adiunkt Katedry Egzegezy Ksiąg Narracyjnych NT w Instytucie Nauk Biblijnych KUL; adres do korespondencji: al. Warszawska 31/26, 20-803 Lublin.

¹ Zob. np. C. K. B a r r e t t, *The Second Epistle to the Corinthians*, London 1973, s. 7-8; G. D. F e e, *Charis in II Corinthians 1, 15: Apostolic Parousia and Paul – Corinth Chronology*, NTS 24(1977/78), s. 538; G. L ü d e m a n n, *Paul Apostle to the Gentiles. Studies in Chronology*, London 1984, s. 93-94; R. P. M a r t i n, *2 Corinthians* (WBC 40), Waco 1986, s. 24; J. M u r p h y - O ' C o n n o r, *Paul. A Critical Life*, Oxford 1996, s. 296.

(2) Według drugiej hipotezy² Paweł podczas przykrej i krótkiej wizyty w Koryncie (2, 1; 13, 2) zapowiedział ponowne, bliskie przybycie, aby od nich udać się do Macedonii i następnie powrócić do Koryntu (por. 1, 15-16). Kiedy jednak wrócił do Efezu, odwołał tę wizytę i powrócił do pierwotnego planu, tj. 1 Kor 16, 5-6. O zmianie planu powiadomił Koryntian w „Liście we łzach”. Według tego scenariusza apostoł nie zrealizował w ogóle zapowiedzianej wizyty.

(2a) Hipoteza (2) może mieć jeszcze inny wariant przy założeniu, że 2 Kor 10–13 (i zawarte tam informacje) stanowi „List we łzach”³. W takim razie po powrocie z Koryntu do Efezu Paweł, pisząc powyższy list (tj. 2 Kor 10–13), a) tłumaczy w nim, dlaczego nie przybył (ta część listu zaginęła) i zapowiada kolejne bliskie przybycie (12, 14; 13, 1), albo b) podtrzymuje w nim zamiar przybycia i informuje, że nastąpi to wkrótce; następnie po wysłaniu Tytusa z listem zmienia pierwotny zamiar, o czym powiadamia ich później i w inny sposób.

Celem artykułu jest zweryfikowanie wiarygodności powyższych hipotez i ustalenie (o ile to możliwe), która z nich odpowiada rzeczywistości historycznej. Inne warianty nie wydają się realne⁴. Weryfikacja wiarygodności powyższych hipotez będzie polegać na przedstawieniu argumentów za i przeciw, poczynając od tych drugich. Słabą stroną przedstawionych hipotez jest to, że autorzy popierają je zdawkowymi racjami⁵ i często powołują się jedynie na opinię wcześniejszych prac.

² Np. E. B. A l l o, *Saint Paul. Seconde Épitre aux Corinthiens*, Paris 1956, s. 53-54; W. G. K ü m m e l, *Introduction to the New Testament*, London 1973, s. 286-287; V. P. F u r n i s h, *II Corinthians* (AB 32A), New York 1984, s. 143-144; J. W. R o s ł o n, R. R u b i n k i e w i c z, *Listy do Koryntian*, [w:] *Wstęp do Nowego Testamentu*, red. R. Rubinkiewicz, Poznań 1996, s. 341-342; też Hughes (*The Second Epistle to the Corinthians* (NICNT), Grand Rapids 1962, s. 32), chociaż uważa, że wizyta miała miejsce przed 1 Kor.

³ Zob. stan badań na temat wiarygodności tej hipotezy w: W. R a k o c y, *2 Kor 10–13: „List we łzach”?*, RT 48(2001), z. 1, s. 121-132.

⁴ Hughes (*2 Corinthians*, s. XXVIII nn.) uważa, że „List we łzach” – to 1 Kor. Stąd o wizycie Paweł powiadomił ich przed 1 Kor, gdzie w 16, 5-6 nie wyraża pierwotnego zamierzenia, lecz zapowiada zmianę wcześniejszego planu, tj. 2 Kor 1, 15-16 (dz. cyt., s. 58). Przyjęcie, że 1 Kor to „List we łzach” wydaje się nieprawdopodobne (zob. A l l o, *Seconde Épitre aux Corinthiens*, s. 70-72).

⁵ Zwłaszcza w przypadku pierwszej z nich autorzy nie wykazują jej rozpoczęcia, zakładają z góry, że taki scenariusz jest bardziej wiarygodny. Przedstawiają racje, dlaczego nie została dokończona: zdaniem Barretta (*II Corinthians*, s. 7-8) – z powodu wrogości względem Pawła w Koryncie; Murphy-O’Connor (*Paul*, s. 296) – wrogość wzmocniła w apostołe pierwotny zamiar udania się do Macedonii.

1. WERYFIKACJA HIPOTEZY (1)

Hipotezie można przedstawić następujące obiekcje:

1.1. Pierwszą trudność stanowi fakt, że Paweł w obliczu poważnych trudności w Koryncie mógł np. odczekać jakiś czas w Macedonii i dopiero wówczas powrócić. Nie widać powodu, dla którego udał się do Efezu⁶. Jeżeli jednak taki był, dlaczego nie udał się następnie do Koryntu drogą morską? Dlaczego powraca okrężną drogą przez Macedonię, którą – według tej hipotezy – dopiero co odwiedził i która nie przysparzała mu trudności; zebrała też na czas składkę dla braci w Judei (2 Kor 8, 1-2; 9, 4)? Nasuwa się wniosek, że apostoł idzie przez Macedonię (2 Kor 2, 12-13; 7, 5), jak planował na samym początku (por. 1 Kor 16, 5-6), ponieważ nie udał się tam z Koryntu podczas zapowiedzianej wizyty.

1.2. To samo dotyczy trasy podróży Tytusa. Jeżeli po wysłaniu Tytusa do Koryntu z „Listem we łzach” Paweł oczekiwał z utęsknieniem na wieści od niego (por. 2 Kor 2, 12-13 i 7, 5-6 i nn.), dlaczego nie kazał mu wrócić do siebie do Efezu czy do Troady krótszą drogą przez Efez – ale dłuższą przez Macedonię. Odpowiedź wydaje się następująca: Tytus miał do załatwienia ważną sprawę (składkę) w Macedonii. W takim razie Paweł nie był wcześniej w Macedonii, gdyż załatwiłby już ją osobiście⁷.

1.3. Według tej hipotezy Paweł zdecydował najpóźniej w Macedonii o tym, że nie powróci do Koryntu, gdyż stamtąd (tj. Macedonii) udaje się do Efezu. W takim razie dlaczego „List we łzach” wysłał dopiero z Efezu – jak utrzymują autorzy – a nie od razu z Macedonii?⁸ Sugeruje to, że nie był w Macedonii.

1.4. Jeżeli apostoł zmienił wcześniejszy plan podróży (tj. 1 Kor 16, 5-6), czy znaczy to, że opuścił Efez przed planowanym terminem w 16, 8? Jeżeli tak – to zrezygnował z możliwości ewangelizacyjnych, jakie otwarły się w Efezie (w. 9) i dla których chciał tam pozostać aż do Pięćdziesiątnicy (w. 8). Czy tak szybko, tj. po wieściach od Tymoteusza, zrezygnowałby z misji w Efezie? Jeżeli zamierzał opuścić Efez zgodnie z wcześniejszym pla-

⁶ Czy nie szukałby innego rozwiązania po zmianie planów niż powrót do wspólnoty, z którą ostatecznie i dopiero co się rozstał (przy założeniu planu w 2 Kor 1, 15-16: z Koryntu zamierzał udać się bezpośrednio do Judei)?

⁷ Tym bardziej, że jak zostało stwierdzone w poprzednim punkcie, Macedonia nie sprawiała apostołowi trudności i zebrała na czas składkę.

⁸ Teoretycznie mógł wysłać list z Macedonii, gdyż nie stwierdza się nigdzie, że uczynił to z Efezu; czy wtedy udałby się jednak do Efezu?

nem, podróż do Koryntu nie nastąpiła natychmiast po powrocie Tymoteusza – wątpliwe, aby z nią zwlekał. Rysuje się sytuacja patowa.

1.5. Jeżeli apostołowi zależało, aby list przekazać przez Tytusa⁹, czy ten pozostał w Efezie po zakończonej misji w mieście – mało prawdopodobne; jeżeli natomiast był przy Pawle, ten mógł go wysłać już z Macedonii; dlaczego uczynił to dopiero z Efezu? Pozostaje wciąż bez odpowiedzi pytanie, jaki sens miało przybycie z Macedonii do Efezu i ponowne wyruszenie w drogę do Macedonii?

1.6. W 2 Kor 1, 15-16 Paweł pisze, że zamierzał z Macedonii przyjść ponownie (*palin... elthein*) do Koryntu. Kiedy tłumaczy się ze zmiany planów w w. 23, stwierdza: „[...] nie przybyłem (*ouketi elthon*)”. *Ouketi* oprócz znaczenia czasowego ma również znaczenie logiczne, które spotykamy u Pawła (Rz 7, 20; 11, 6; 14, 15; Ga 3, 18), gdzie stanowi zaprzeczenie¹⁰. Sens zdania przemawia za niezrealizowaniem planów, czyli za nieprzybyciem w ogóle; inaczej sprecyzowałby, że nie przyszedł ponownie, jak czyni to w w. 16. Trzeba od razu przyznać, że nie było to nieodzowne, ponieważ pisał do ludzi, którzy dobrze wiedzieli, w jakim stopniu jego plany nie zostały spełnione.

1.7. Według hipotezy (1) Paweł podjął decyzję o zmianie planu podróży w Efezie – bez uprzedniego powiadomienia o tym Koryntian. Ci dowiadują się o jego zamiarze dopiero po przybyciu do nich. Na ile jest to możliwe? W przypadku hipotezy (2) decyzję o zmianie planów podjął podczas krótkiej wizyty w Koryncie, gdzie zapowiedział ponowne przybycie. Oba warianty są w równym stopniu dopuszczalne.

Kolejnym krokiem jest próba odparcia powyższych obiekcji (zwłaszcza pierwszych pięciu) pod adresem hipotezy (1).

W odpowiedzi na punkty 1.1; 1.2 i 1.3 (por. 1.5) trzeba powiedzieć, że to, co wydaje się bardziej logiczne, nie musi być prawdziwe. Powtarzanie się tej samej trudności w powyższych przypadkach jest znamienne, mimo to nie wyklucza ostatecznie hipotezy (1), przemawia tylko na korzyść (2).

Odnośnie do punktu 1.1 oraz 1.7 – nigdzie nie stwierdza się, że Paweł wyruszając z Efezu już zdecydował o zmianie trasy podróży i tym samym

⁹ Prawdopodobnie nie mógł tego uczynić przez Tymoteusza, którego relacje z tamtejszym kościołem nie były tak dobre (por. 1 Kor 16, 10-11) i mogły ulec pogorszeniu po poinformowaniu apostoła o trudnej sytuacji w Koryncie, w związku z czym ten się tam udał z wizytą, którą określa się jako przykrą, bolesną (por. J. M u r p h y - O ' C o n n o r, *The Date of 2 Corinthians 10-13*, AusBR 39(1991), s. 41-42).

¹⁰ W. B a u e r, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, Chicago–London 1979, s. 592.

ostatecznie się rozstawał – w jego przekonaniu – ze wspólnotą. Zmiana planu mogła się zrodzić w Koryncie, jak w przypadku hipotezy (2) – byłyby to racja powrotu do Efezu z Macedonii. Wydaje się jednak mało prawdopodobne, aby apostoł postanowił zakończyć misję w Efezie bez uprzedzenia o tym wspólnoty i bez pożegnania; brak też na to dowodów (czyste przypuszczenie).

Trudność wyrażoną w punkcie 1.4 można rozwiązać w ten sposób, że apostoł opuścił Efez przed pierwotnym terminem i z tej racji pozostawił w mieście Tytusa, aby zaradził nowym możliwościom ewangelizacyjnym (por. 1 Kor 16, 8-9). Po zmianie planów był to powód powrotu do Efezu. Tytus byłby właściwą osobą w przekonaniu apostoła do doręczenia „Listu we łzach”¹¹. Trzeba jednak powiedzieć, że ponownie mamy do czynienia z rekonstrukcją faktów dopasowaną do sytuacji, aby ją rozwiązać – nie znajduje to żadnego poświadczenia.

W podsumowaniu stwierdzamy, że hipoteza (1) napotyka na poważne zastrzeżenia (zwł. pierwszych pięć), które nie jest łatwo odeprzeć; jednocześnie brak wyraźnych racji przemawiających za nią.

2. WERYFIKACJA HIPOTEZY (2) i (2a)

Przeciwko hipotezie (2) trudno jest przedstawić poważne obiekcje, ponieważ zakłada, że zapowiedziana wizyta nie doszła w ogóle do skutku – podobnie (2a). Hipoteza (2) nie napotyka zatem na trudności przedstawione w punktach 1.1; 1.2; 1.3; 1.4 i 1.5¹²; można natomiast przedstawić poważniejsze racje za nią.

2.1. Hipoteza (2) w tym, co dotyczy nagłego powrotu z Koryntu do Efezu, nie napotyka na trudności, opiera się jednak na domniemaniu wynikającym z 2 Kor 13, 2 oraz 2, 1 (por. też 12, 14; 13, 1). Faktem, który możemy wykazać, jest tylko to, że ostatecznie apostoł powrócił do Efezu, gdyż stamtąd wyrusza przez Troadę do Macedonii (2 Kor 2, 12-13; 7, 5 nn.; Dz 20, 1). Zastrzeżenia co do hipotezy (1) przemawiają za wiarygodnością tego przypuszczenia – tym bardziej, że nie widać trzeciej możliwości.

2.2. Wątpliwość budzi fakt, czy Paweł mógł w Koryncie, podczas krótkiego pobytu, podjąć bardzo ważną decyzję o zmianie planu podróży. Otóż,

¹¹ Zob. punkt 1.5.

¹² Pozostałe dwa punkty nie zaprzeczają żadnej z dwóch hipotez.

apostoł w 2 Kor 2, 1-4 stwierdza, że po wizycie w Koryncie (i przed napisaniem „Listu we łzach”) postanowił nie przychodzić do nich ponownie w smutku; następnie: że napisał im o tym (*touto auto*), aby kiedy przybędzie ponownie (= 1 Kor 16, 5-6), nie doznał smutku (w. 3)¹³. Wynika z tego, że w powyższym liście tłumaczył się, dlaczego nie zrealizował swego planu, tzn. nie chciał przybyć w smutku. Nasuwa się wniosek, że w powstałym po powrocie do Efezu „Liście we łzach” odwoływał zapowiedzianą wizytę¹⁴, czyli tę (i zmianę planów) musiał zapowiedzieć w Koryncie – w obliczu nowych trudności (por. 13, 2)¹⁵.

2.3. W przypadku 1.4 logicznym wyjściem z przedstawionych wątpliwości jest hipoteza (2), tzn. po wieściach od Tymoteusza apostoł udaje się od razu do Koryntu – w obliczu nie dających się rozwiązać trudności zapowiada kolejną wizytę i powraca do Efezu.

2.4. Sposób obrony Pawła w 2 Kor 1, 15-16 odpowiada odwołaniu planu w całości:

- (a) „[...] chciałem najpierw (*proteron*) przyjść do was,
- (b) abyście dostąpili podwójnej łaski (*charin*¹⁶),
- (c) od was zaś udać się do Macedonii,
- (d) z Macedonii znowu (*palin*) przyjść do was,
- (e) abyście mnie wyprawili w podróż do Judei”.

Akcent spoczywa na członach (a) i (d), gdyż dotyczą one zapowiedzianych wizyt w Koryncie, z czego Paweł się tłumaczy. Zdanie celowe (b) znajduje się po członie (a), nie po (d), gdyż to członek (a) sprawia, że będzie u nich dwa razy; (d) = 1 Kor 16, 5-6. W zmienionym planie i w argumentacji ważniejszy jest członek (a) i związany z nim (c). Gdyby Paweł zrealizował tę część podróży, czy nie stwierdziłby tego w czasie przeszłym (czynność dokonana): „[...] przybyłem najpierw do was [...] następnie udałem się do Macedonii [...]”. O całym planie mówi natomiast w tych samych kategoriach (*eboulomēn*). Sugeruje to, że (a) oraz (c) zostały zrealizowane w takim samym stopniu co (d), czyli nie miały miejsca.

¹³ *egrapsa* nie jest tutaj aorystem epistularnym, jest w relacji do *ekrina* (w. 1) i następnie do *egrapsa* w w. 4 i 9 (por. H u g h e s, 2 *Corinthians*, s. 54-55; F u r n i s h, II *Corinthians*, s. 153-154).

¹⁴ Zob. R a k o c y, 2 *Kor 10-13*, punkt 2.1c (s. 128).

¹⁵ Postanowienie Pawła o nieprzybywaniu do nich ponownie w smutku autorzy hipotezy (1) tłumaczą nieprzybyciem do Koryntu z Macedonii. Autorzy hipotezy (2) odnoszą to do całej zapowiedzianej i nie zrealizowanej wizyty (po krótkiej i przykrew wizycie z Efezu do Koryntu).

¹⁶ Chodzi o podwójną wizytę Pawła w Koryncie (F e e, *Charis*, s. 537).

2.5. W przypadku hipotezy (2) wydaje się bardziej zrozumiałe, dlaczego Paweł kazał Tytusowi wracać dłuższą trasą przez Macedonię (ad 1.2), chociaż bardzo mu zależało na szybkim spotkaniu z nim (2 Kor 2, 12-13; 7, 5 nn.). Skoro apostoł nie udał się do Macedonii, jak wcześniej to planował (1, 15-16), został tam wysłany Tytus, który miał się zorientować w przygotowaniach zbiórki. Hipoteza (2) pozwala też zrozumieć podróż Pawła do Koryntu przez Macedonię po ostatecznym opuszczeniu Efezu (ad 1.1) i zakładane wysłanie „Listu we łzach” z Efezu, a nie z Macedonii (ad 1.3).

Z przeprowadzonych analiz wynika, że hipoteza (2) jest bardziej wiarygodna niż (1). W tym miejscu rozważymy również wariant (2a). Surowość rozdz. 10–13 wydaje się niektórym dziwna po pojedynczym tonie rozdz. 2 i 7¹⁷. W związku z tym należy rozpatrzyć ewentualność sugerowaną przez niektórych autorów, że 2 Kor 10–13 stanowi „List we łzach”¹⁸.

Przy przyjęciu tej hipotezy Paweł, po zapowiedzi ponownej wizyty (13, 2), powraca z Koryntu do Efezu. Píše do nich „List we łzach” (= 2 Kor 10–13), w którym a) odwołuje zapowiedzianą wizytę (zaginiona część listu) i zapowiada kolejne, bliskie przybycie (12, 14; 13, 1), albo b) informuje najpierw, że niebawem odbędzie zapowiedzianą wizytę, ale jakiś czas później odwołuje ją, do czego nawiązuje w powstałym później w Macedonii 2 Kor 1, 23.

Ten wariant hipotezy (2) napotyka na trudność: otóż apostoł w 2 Kor 10–13 nigdzie nie mówi o planie podróży (por. 1, 15-16). Być może nie wspomina trasy zapowiedzianej wizyty, gdyż powiadomił o niej podczas pobytu w Koryncie; teraz zapowiada tylko przybycie. W 2 Kor 10–13 interesują go przede wszystkim relacje ze wspólnotą.

Najmocniej przeciwko (2a) przemawia punkt 2.2, tzn., że Paweł odwoływał w „Liście we łzach” zapowiedzianą podróż. 2 Kor 10–13 nie odwołuje, lecz zapowiada kolejną wizytę, stąd nie może być „Listem we łzach”. Zaginięcie części listu, w której odwoływał wizytę, nie zostało nigdy dowiedzione i nie stanowi solidnej podstawy, na której można oprzeć argumentację; podobnie wygląda sytuacja w przypadku drugiego wariantu (2a). Hipoteza (2a) opiera się na nie dowiedzionym ostatecznie założeniu. Z tej racji nie będziemy przedstawiać innych argumentów „za” i „przeciw”. Odsyłamy natomiast do opracowań na ten temat¹⁹.

¹⁷ Zob. najbardziej obszerny opis różnic między 2 Kor 1–9 a 10–13 w: A. P l u m m e r, *The Second Epistle to the Corinthians* (ICC), Edinburgh 1915, s. XXIX-XXXVI.

¹⁸ Zob. p. 3.

¹⁹ M u r p h y - O' C o n n o r, *2 Corinthians 10–13*, s. 31-43; R a k o c y, *2 Kor 10–13*, s. 121-132.

Hipotezy (1) i (2) odrzucają założenie, że 2 Kor 10–13 to „List we łzach”, ponieważ jest ono w sprzeczności z faktem, że 12, 14 i 13, 1 zapowiadają wizytę. W przypadku hipotezy (1) jest to całkowicie nie do pogodzenia, ponieważ „List we łzach” mógł tylko odwoływać wizytę – po powrocie z Macedonii do Efezu ta już się nie odbyła (Macedonia – Korynt), stąd nie mógł jej zapowiadać. W przypadku hipotezy (2) „List we łzach” nie musiał jej od razu odwoływać, ponieważ apostoł nie zaczął jej jeszcze realizować. Przekonanie o jej odwołaniu w „Liście we łzach” wynika z 2, 1-4 (zob. 2.2). Dlatego w przypadku hipotezy (1) i (2) zapowiadane przybycie do Koryntu w 2 Kor 12, 14 i 13, 1 dotyczy późniejszej wizyty, tj. po ostatecznym opuszczeniu Efezu i przejściu przez Macedonię²⁰.

Za hipotezą (2) przemawiają jeszcze wydarzenia po ostatecznym opuszczeniu Efezu. Nieodbycie podróży, o której mowa w 2 Kor 1, 15-16, Paweł tłumaczy chęcią oszczędzenia Koryntian (w. 23). Czy obawa o pogorszenie relacji była faktycznie jedynym powodem odwołania wizyty? Czy zmiana planu nie kolidowała w jakimś stopniu z wcześniejszym zamysłem apostoła, tak że chętnie do niego wrócił?

Przy realizacji planu w 2 Kor 1, 15-16 Paweł nie przebyłby trasy od Efezu do Troady włącznie. Między obydwoma miastami leżały takie ośrodki, jak Filadelfia, Sardy, Smyrna, Magnezja czy Pergamon. Istnienie chrześcijan przynajmniej w niektórych z nich jest więcej niż prawdopodobne, ponieważ byli już wówczas w mniejszych i odleglejszych ośrodkach regionu, jak Kolo-sy, Hierapolis czy Laodycea (por. Kol 4, 13)²¹. Jak wynika z informacji w Dz 19, 9b-10a, apostoł przez pierwsze dwa lata pobytu w Efezie nie prowadził ewangelizacji poza miastem. Wiarygodność tej informacji potwierdza Kol 2, 1 (por. 1, 7-8): nie był osobiście w miastach w dolinie Likus; podobnie nie odwiedził wymienionych wcześniej ośrodków na trasie przemarszu z Efezu do Troady.

Przejście przez powyższe miejsca zakłada pierwotny plan, tj. 1 Kor 16, 5-6²². Według niego apostoł planował po świętach Pięćdziesiątnicy przejść

²⁰ Autorzy różnią się między sobą, czy rozdz. 10–13 stanowiły całość z 1–9 (tak A l l o, *Seconde Épire aux Corinthiens*, s. L-LVI; K ü m m e l, *Introduction*, s. 290-293; H u g h e s, *2 Corinthians*, s. XXI nn.; W. B a t e s, *The Integrity of II Corinthians*, NTS 12(1965-66), s. 65-69), czy zostały napisane później (B a r r e t t, *II Corinthians*, s. 23; F u r n i s h, *II Corinthians*, s. 38-41; M u r p h y - O' C o n n o r, *Paul*, s. 255).

²¹ Zob. W. R a k o c y, *Tradycja i redakcja przekazu o pośpiechu Pawła na święta Pięćdziesiątnicy (Dz 20, 16)*, RT 46(1999), z. 1, s. 162-163.

²² Niewspominanie w 1 Kor 16 o zamiarze odwiedzenia tych ośrodków tłumaczy fakt, że leżały na terytorium prowincji (Azja), w której się aktualnie znajdował.

przez owe strony i Macedonię, i przezimować w Koryncie. Dotarcie na zimę do Koryntu potwierdzają Dz, gdzie Łukasz stwierdza, że po pobycie w mieście apostoł spędza święta Paschy następnego roku w Filippi (20, 6). Podróż z Koryntu do Filippi trwała ok. miesiąca (730 km)²³, co poświadcza, że opuścił stolicę Achai zaraz po zimie – w takim razie musiał tam przezimować. Apostoł planował zatem w 1 Kor 16, 5-6 i 8, że od opuszczenia Efezu (przełom maja i czerwca) do przybycia do Koryntu (połowa listopada, tj. okres kończący podróżę lądową²⁴) będzie miał do dyspozycji ponad pięć miesięcy. Przemarsz tą trasą zajmował maksymalnie ok. dwóch miesięcy²⁵. Co zamierzał uczynić z pozostałym czasem? Według 1 Kor 16, 5 apostoł zamierzał przejść (*dierchomai*²⁶) przez Macedonię, w Koryncie zatrzymać się (*paramenō*), a nawet przezimować (trzy/cztery miesiące). Stąd mówiąc o pobycie w Macedonii ma na myśli znacznie krótszy okres²⁷, tzn. nie tylko krótszy od przezimowania, ale również od zatrzymania się (ok. miesiąca?)²⁸. Pozostają jeszcze przeszło dwa miesiące.

Nie mamy pewności, czy po zmianie planu i powrocie do pierwotnego zamiaru Paweł opuścił Efez w tym samym czasie, jak planował w 16, 8. Dlatego w dalszej argumentacji wartość wniosków zależy od tego faktu.

Spotkanie apostoła z Tytusem zostało wyznaczone w Troadzie. Wynika z tego, że Tytus miał do pokonania z Koryntu znacznie dłuższą trasę (o ok. 400 km) niż apostoł z Efezu²⁹. Są dwa możliwe wytłumaczenia: 1) apostoł zamierzał pozostać jeszcze pewien czas w Efezie³⁰ lub 2) odwiedzić wspólnoty na trasie przemarszu z Efezu do Troady. Tych, jak stwierdziliśmy wcześniej, nie miał jeszcze okazji poznać. Wyznaczenie spotkania w Troadzie, nie w Macedonii³¹, wskazuje na duże znaczenie, jakie apostoł przywią-

²³ M u r p h y - O ' C o n n o r, *Paul*, s. 296-297.

²⁴ W e g e c j u s z, *Epitoma rei milit.* IV, 39.

²⁵ Do wspomnianych 730 km i przeprawy przez Morze Trackie trzeba dodać ok. 350 km z Efezu do Troady (zob. M u r p h y - O ' C o n n o r, *Paul*, s. 183).

²⁶ Termin nie oznacza samego przejścia, lecz odwiedzanie wspólnot (G. D. F e e, *The First Epistle to the Corinthians* (NICNT), Grand Rapids 1987, s. 818-819).

²⁷ Zob. A. R o b e r t s o n, A. P l u m m e r, *The First Epistle of St. Paul to the Corinthians* (ICC), Edinburgh 1986 (ost. wyd.), s. 387.

²⁸ Planowanie przed przykrą wizytą w Koryncie i zmianą planów tylko krótkiego postoju w Macedonii potwierdza, że apostoł nie miał problemów ze wspólnotą (zwl. ze składką).

²⁹ Do tego trzeba jeszcze dodać podróż Tytusa do Koryntu i pobyt w mieście związany ze zleconą mu misją.

³⁰ Np. Fee (*Charis*, s. 538) umiejscawia w tym okresie wydarzenia z 2 Kor 1, 8-11.

³¹ Łatwiej było się umówić w Macedonii niż w Troadzie, ponieważ Tytus musiał przepły-

zywał do pobytu w mieście³², lecz również na dłuższy czas, jaki miał upłynąć do momentu jego przybycia do miasta. Z 2 Kor 2, 12-13 wynika nawet, że apostoł liczył na to, że Tytus będzie przed nim w Troadzie (pomimo znacznie dłuższej trasy). Ten dłuższy czas, jaki był mu potrzebny na dotarcie z Efezu do Troady³³, przemawia za odwiedzaniem nieznanych mu ośrodków leżących na tej trasie³⁴.

Z powyższej analizy wynika, że zmiana planu (tj. z 1 Kor 16, 5-6 na 2 Kor 1, 15-16) pozbawiała Pawła możliwości przejścia przez ośrodki między Efezem a Troadą włącznie. Jedną z racji (oprócz tej w 2 Kor 1, 23) odwołania zapowiedzianej zmiany planu podróży i powrotu do pierwotnego planu z 1 Kor 16 mógł być zamiar odwiedzenia wspólnot znajdujących się na tej trasie, których apostoł nie miał okazji wcześniej poznać, oraz Troady, znanego mu i ważnego ośrodka. Częściowa realizacja 2 Kor 1, 15-16, tj. według hipotezy (1), zajęłaby apostołowi przynajmniej jeden miesiąc więcej i w znacznym stopniu redukowałą powyższą możliwość. Ta okoliczność przemawia również na korzyść hipotezy (2).

W podsumowaniu stwierdzamy, że przedstawione racje poważnie podają w wątpliwość hipotezę (1); w jeszcze większym stopniu wariant (2a). Hipoteza (2) nie stwarza takich trudności i wydaje się bardziej wiarygodna od dwóch pozostałych. Skoro inne rozwiązania (poza przedstawionymi) nie wydają się możliwe, uznajemy hipotezę (2) za odpowiadającą faktycznemu stanowi rzeczy.

nać Morze Trackie dwukrotnie: raz sam, drugi raz z Pawłem.

³² Troada była ważnym ośrodkiem chrześcijańskim (M u r p h y - O' C o n n o r, *Paul*, s. 300).

³³ O ile nie wynikał ze znacznego opóźnienia wymarszu ze stolicy Azji.

³⁴ Te na szlaku z Filipi do Koryntu założył osobiście. To, co zostało powiedziane, wyklucza ewangelizację Epiru w tym okresie życia apostoła (por. Rz 15, 19; Tt 3, 12). Ewangelizacja mogła być dziełem jego współpracowników, jak w przypadku Kolosów, Laodycei i Hierapolis.

II COR 1, 15-16: PAUL'S PLAN OF VISITS
TO CORINTH AND ITS EXECUTION

S u m m a r y

The subject of the article is the information in II Cor 1,15-16, according to which Paul did not put into effect the visit to the Corinthians that he had foretold. In the contemporary biblical studies there are two fundamental opinions on the degree to which the visit was not executed: 1) the Apostle did not make the foretold visit at all; 2) he made only half of it, that is from Corinth he went to Macedonia, but he did not return to Corinth as he had announced earlier. A verification of the two opinions leads to the conclusion that the latter one meets with objections that raise serious doubts; the former one does not create such difficulties and seems more plausible.

Translated by Tadeusz Kartowicz